

REFLECȚII ÎN MARGINEA EDUCAȚIEI JURNALISTICE PENTRU MEDIU, DEZVOLTARE DURABILĂ ȘI CONSERVARE. ABORDĂRI ȘI NARAȚIUNI ALE PRESEI DIN ROMÂNIA DESPRE URȘII BRUNI

MINODORA SĂLCUDEAN

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

minodora.salcudean@ulbsibiu.ro

Title: “Reflections on Journalism Education for the Environment, Sustainable Development and Conservation. Approaches and Narratives of the Romanian Media about Brown Bears”

Abstract. Caused by the lack of ecological education and the precariousness of knowledge and documentation from scientific sources, in the field of environment and conservation, but also given the context of intensely publicized episodes of the human-bear conflict, a significant part of the Romanian media covers such topics in a sensationalist and unilateral manner, amplifying the idea of imminent danger and implicitly inducing emotions and feelings of fear, panic and hostility in relation to the brown bear (*Ursus arctos*), a wild species protected by law in Romania and in Europe. At another level of professionalism, the Romanian media outlets that practice quality journalism, cover the events in which brown bears are involved from a more equidistant view, with more responsibility, using data, reports, scientific studies and / or experts in the field of Environmental Science and Conservation. Unfortunately, the category of reactive, sensationalist, superficial approaches, with emphasis on the emotional side, clearly exceeds quantitatively the category of professional, factual, balanced approaches, which provide context and perspectives of specialists, constructively problematizing the situation of brown bears.

Keywords: *journalism; environment; education; media; brown bears; sustainability; conservation; responsibility; sensationalism; bear Arthur;*

Preambul

În jurnalismul occidental, preocupările pentru acoperirea subiectelor referitoare la mediu, la consecințe ale schimbărilor climatice, la comunități sustenabile, la conservare etc. sunt foarte intense, de câteva decenii. Trusturi mass-media, precum BBC sau The Guardian sau Deutsche Welle, au devenit repere deontologice pentru modul în care acoperă teme stringente ale lumii globale, din perspectiva dezvoltării durabile. Într-o cercetare recentă, din cadrul unui proiect academic internațional¹, am constatat că cele mai importante universități europene se definesc, astăzi, printr-o dimensiune care vizează dezvoltarea durabilă, prin politici și

¹ SDGs Journalism Reporting, <https://www.journalism-reporting.eu/>

strategii manageriale, prin centre de cercetare interdisciplinară, prin programe educaționale și prin activități (evenimente, școli de vară, workshop-uri). Există programe întregi sau cursuri, în planurile de învățământ, dedicate unor teme actuale care sunt conectate la dinamica globală, pe cele trei paliere interdependente: social, economic și de mediu. Mai mult, acolo unde există facultăți, departamente, programe de media (jurnalism, comunicare, relații publice), preocuparea pentru sustenabilitate este prezentă fie în programe de studiu (licență și, mai ales, master ca de ex. *Environmental Communication*), fie prin intermediul unor discipline specifice sau ca teme de curs. Printre țările europene ale căror universități au o deschidere foarte mare spre educația pentru sustenabilitate, se numără: Marea Britanie, Olanda, Germania și Spania. Spre exemplu, la un program de licență de la universitatea Brighton, din UK, intitulat *Media and Environmental*, printre module se numără: *Global Environmental Issues, Sustainable Development*.

La fel stau lucrurile și în zona de cercetare, unde studiile care conectează media/jurnalismul cu problemele acute ale lumii globale, din domeniul socio-economic (sărăcie, inegalități, migrație, discriminare, conflicte interetnice etc.) sau din domeniul ecologiei (defrișări, poluare, degradarea ecosistemelor acvatice, conservare, reciclare, habitate naturale, viață sălbatică etc.) au luat o amploare fără precedent, în ultimii ani. De asemenea, o privire aruncată în bazele de date științifice poate fi lămuritoare în privința numărului revistelor (interdisciplinare) de sustenabilitate, de pe zonele galbenă și roșie. Spre deosebire de cercetarea de la noi, în spațiul academic occidental există un interes multiperspectival, susținut și nișat, pentru studii care conectează Jurnalismul și Comunicarea & Relațiile Publice cu tematica dezvoltării durabile, viața sălbatică și comunitățile umane, constituind unul dintre subiectele ușor regăsite în arhivele bazelor de date științifice. Doar câteva exemple, în acest sens, pot fi lămuritoare.²

Dacă aruncăm o privire asupra celor 17 obiective ale dezvoltării durabile (ODD/SDGs)³ și descrierii lor, de pe site-ul Națiunilor Unite, și dacă vom căuta să identificăm programe, discipline, teme în curricule la facultățile/ departamentele din domeniul media, de la noi, vom constata cât de puțin corelată este zona dezvoltării durabile cu educația universitară din domeniul Științe ale Comunicării. Evident, la noi, cercetarea științifică reliefează aceeași desincronizare, în raport cu ceea ce se întâmplă în lumea academică din țările avansate, inclusiv Australia, SUA sau Canada.

Pe plan internațional, munca jurnaliștilor, ca vectori importanți ai unei evoluții sociale sustenabile, este adesea stimulată și recompensată prin premii și distincții, ca de exemplu premiul Lorenzo Natali⁴, decernat din 1992, pentru a onora curajul jurnaliștilor care documentează și investighează și teme din domeniul mediului și „excelența în domeniul reportajelor despre aspecte legate de dezvoltarea durabilă”⁵.

² Corbett. 2006; Freeman. 2009; Blewitt. 2010; Freeman et al. 2011; Gore & Knuth. 2009. (pentru titluri a se vedea referințele bibliografice)

³ SDGs – The 17 Goals, disponibil la <https://sdgs.un.org/goals>

⁴ <https://ec.europa.eu/international-partnerships/lnp>

⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/ip_21_801

Ca resurse bibliografice în limba română, pentru jurnaliști, cu toată penuria din această zonă, putem aminti un volum din 2015⁶ care propune un demers teoretic, din perspectivă sociologică asupra rolului discursiv al media, cu o parte aplicată care urmărește implicarea jurnaliștilor în campaniile de protejare a pădurilor ale organizației Greenpeace, atât la nivel global, cât și în România. Mai aproape de practica jurnalismului, se află ghidul Asociației Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic din Republica Moldova⁷, un instrument, deși sumar, relativ util și orientativ pentru studenții la jurnalism interesați de un abc al principialității și profesionalismului, în realizarea materialelor din domeniul mediului.

Un exemplu de bună practică în privința deschiderii jurnalismului românesc spre o abordare mai de profunzime a unui subiect de mediu actual și sensibil, cum e cel al urșilor bruni, vine de la revista culturală Sinteza, care în martie a.c. publică un altfel de articol⁸; găsim aici o perspectivă mai generoasă, care include opinii ale unor reprezentanți din tabere aflate pe poziții diferite, precum și considerații referitoare la mediatizarea și portretizarea urșilor bruni în presa din România, cum este, spre exemplu, cea critic-pertinentă a lui Csaba Domokos, cercetător și specialist în problema urșilor bruni: „(...) în majoritatea știrilor despre urși, s-a mers și se merge mai departe decât informarea obiectivă a cititorilor: o idee recurentă, propagată în majoritatea articolelor este înmulțirea excesivă a urșilor, sugerându-se un pericol iminent și constant – fără nici o dovadă, în condițiile în care nu avem date științifice obiective și pertinente care să ateste acest lucru. Articolele scrise în acest fel subminează activ acceptanța socială a speciei (...).”⁹

Media românească, în relatările despre urșii bruni: emoții, subiectivitate extremă, reactivitate episodică

Un prim aspect referitor la acoperirea media a evenimentelor care implică urși bruni este că cele mai multe materiale de presă reflectă, așa cum arătam mai sus, relatează despre evenimente în care accentul cade pe conflictul om-urs. Cu alte cuvinte, abordările jurnalistice predominante, pe această temă, sunt strict legate de evenimente în care victimele sunt oamenii (persoane rănite, decedate, daune produse de urs în gospodării) sau animalele (urși maltratați, răniți, uciși din neglijență, iresponsabilitate sau comportamente intenționate). Un al doilea aspect este legat de polarizarea abordărilor media, prin cultivarea emoțiilor foarte puternice: pe de o parte frică și ostilitate față de specie, pe de altă parte simpatie și nevoia de a proteja specia. În ultimii ani, subiectele astfel mediatizate au generat câteva narațiuni preluate de utilizatorii din social media, fiind amplificate exponențial, ori de câte ori are loc un eveniment care implică urși.

În urma monitorizării a aproximativ o sută de articole (în intervalul aprilie-

⁶ Ana Maria Munteanu. 2015. *Miscarea ecologista si jurnalism de mediu*. Editura Universitară, București.

⁷ Oana Dan. (coord.: Lilia Curchi). 2016. *Ghid practic. Jurnalismul de mediu*.

⁸ Cristina Beligăr. 2021. “În umbra marelui urs: Victima ignoranței și a dezordinii sociale din România”, Revista Sinteza, <https://www.revistasinteza.ro/in-umbra-marelui-urs-victima-ignorantei-si-a-dezordinii-sociale-din-romania>

⁹ *Ibidem*.

iunie 2021), care au ca subiect urșii bruni, am identificat următoarele narațiuni dominante plasate în două categorii opozabile, atât din punct de vedere tematic, cât și discursiv-argumentativ.

1. Polul emoțional negativ (PEN). Deseori, modul în care mass-media din România portretizează specia (cel mai adesea prin mediatizarea excesivă și unilaterală a unor declarații ale politicienilor și ale reprezentanților instituțiilor de mediu și asociațiilor de vânătoare), induce emoții și sentimente negative, de frică și ostilitate, întreținând anxietăți sociale și crescând riscul de atitudini radicale din partea oamenilor. Deseori, lexicul media aferent acestui pol discursiv face apel la verbe și adjective cu puternică încărcătură afectivă („fiara”, „a sfâșiat”, „scalpat”, „sălbăticiune”, „atac” „invazie”, „terorizați”). Narațiunile dominante corespunzătoare unei atari mediatizări sunt:
 - Numărul urșilor bruni a crescut îngrijorător. (Cifra de < 6000 este adesea invocată, deși nu există un recensământ recent al urșilor bruni din România, ci doar estimări nefundamentate științific)
 - Vânatoarea e o soluție pentru gestionarea populației excedentare de urși.
 - Urșii sunt animale feroase, în fața cărora omul nu are nicio șansă. („atacă ziua și au un comportament deviant”¹⁰)
 - Urșii ajung frecvent în gospodăriile oamenilor, provoacă daune și le omorâ animalele (oi, capre, vite).
2. Polul emoțional pozitiv (PEP) se construiește, în ultimii ani, prin mediatizarea unor evenimente din categoria *human&bear interest*, devenind *softnews*, care induc sentimente fie de amuzament sau surpriză, fie de tristețe și grijă: apariții obișnuite (urșii gunoieri, urșii cerșetori), apariții inedite (pe pârtii de schi, pe drumuri naționale sau județene, în orașe), salvările de pui de urs, reabilitarea urșilor ținuți ani de zile în captivitate sau evenimentele triste, care s-au soldat cu rănirea sau moartea unor urși (maltratare, accidente de mașină, împușcare) au crescut simțitor nivelul de empatie, grijă și responsabilitate al oamenilor față de protejarea speciilor sălbatice. Acestea din urmă au mărit sensibilitatea oamenilor față de specie, prin accentul involuntar sau voluntar pus pe conștientizarea nevoii de protecție a ei. Un potențial risc al unei astfel de mediatizări este formarea unei imagini idealizate a speciei („ursul e un animal drăgălaș, jucăuș, prietenos”) și, mai ales, ignorarea recomandărilor experților cu privire la hrănirea de către turiști, la interacțiunea intruzivă a omului în habitatul sălbatic, la fotografierea de aproape a urșilor întâlniți etc. Am include aici și conținuturile video virale din social media (dar pe care mass-media le preia uneori în scop de divertisment, cel mai adesea la finalul programelor de știri), în care sunt prezentate situații excepționale, cu persoane care au dezvoltat prietenii și legături afective puternice cu urși.

¹⁰ Gabriel Dogaru. 2021. „Discuții între vânătorii, jandarmii, pădurarii și ONG-urile din Sibiu”, în Sibiu100%, <https://sibiu100.ro/event/224752-discutii-intre-vanatorii-jandarmii-padurarii-si-ong-urile-din-sibiu-tritem-turistii-in-drumetii-dar-ursii-se-inmultesc-ataca-z-ia-si-au-un-comportament-deviant/>

În deplasarea discursivă a presei dinspre PEP spre un discurs adecvat, rațional, formativ-educativ, proactiv un rol important îl joacă promovarea și comunicarea responsabile din partea ONG-urilor de profil, cum e AMP Libearty¹¹ sau grupuri/pagini de facebook¹², dedicate cunoașterii și conservării faunei României. În acest sens, la PEP, am identificat următoarele narațiuni dominante:

- Urșii suferă din cauza comportamentului uman intruziv, nu mai au păduri și hrană suficiente.
- Vânătoarea pentru trofee este un act de cruzime.
- Statul/Ministerul Mediului nu fac suficient pentru protejarea populației de urși și pentru valorificarea turistică a acestui potențial natural.
- Urșii nu mai găsesc mâncare în pădure din cauza faptului că oamenii cu leg nereglementat fructe, ciuperci etc.
- Urșii ajung în comunități umane pentru că defrișările masive și ilegale le-au diminuat habitatul.

Practic, pe fondul unei gestionării precare și dezinteresate a Ministerului Mediului (nu există de cinci ani un recensământ al urșilor bruni din pădurile României, iar ultimului realizat i se reproșează lipsa de fundament științific¹³), principalii actanți ai dezbaterii publice sunt activiștii de mediu, jurnaliștii și utilizatorii rețelelor sociale, preocupați de subiecte din zona mediu-ecologie-schimbări climatice. Declarațiile actualului ministru al Mediului (Tánczos Barna), au constituit în ultimele luni subiecte de presă; o parte a jurnaliștilor din presa centrală critică lipsa de strategie a Ministerului Mediului în privința conservării speciei și atitudinea pro-vânătoare a ministrului. Spre exemplu, Europa Liberă, site de presă din categoria quality, publică o anchetă în februarie, cu titlul: „Cât costă viața unui urs. România își ucide animalele sălbatice prin derogări”¹⁴, în care se precizează: „În ultimii șapte ani, în România a avut loc un adevărat masacru al urșilor. Din datele obținute în ultimul an de Europa Liberă de la Ministerul Mediului, au fost uciși prin derogări aproape 1.400 de exemplare de urs brun, specia caracteristică Europei.” La o lună distanță, în urma unor alte declarații ale ministrului Mediului, site-ul reia critica la adresa lui Tánczos Barna: „este însă un susținător al redeschiderii vânătorii de urși. El invocă incidentele din ultimii ani prin care mai mulți oameni au fost atacați de aceste animale.”¹⁵

¹¹ AMP Libearty - Bear Sanctuary, administrator al sanctuarului Cristin Lapis, președinta asociației Milioane de Prieteni; <https://www.facebook.com/Bear.Sanctuary>

¹² Fauna României - Conservare prin educație, administrator grup Doru Panaitescu, <https://www.facebook.com/groups/1716941368603093>

¹³ Cosmin Ruscior. 2021. Planeta verde, RFI, invitat Cristian Papp, manager pentru biodiversitate și arii protejate la WWF-România: “Câți urși există de fapt în România?” min. 5.00-9.30. <https://www.rfi.ro/emisiunile-rfi-ro-133055-cati-ursi-exista-romania>

¹⁴ Marian Păvălașc. 2021. “Cât costă viața unui urs. România își ucide animalele sălbatice prin derogări”, <https://romania.europalibera.org/a/c%C3%A2t-cost%C4%83-via%C8%9Ba-unui-urs-rom%C3%A2nia-%C3%AE%C8%99i-ucide-animalele-s%C4%83lbatice-prin-derog%C4%83ri-/31095817.html>

¹⁵ *Idem*. “De ce o discuție cu Moș Martin îl convinge pe ministrul Tánczos că unii urși trebuie uciși,” <https://romania.europalibera.org/a/de-ce-o-discu%C8%9Bie-cu-mo%C8%99-martin-%C3%AEI-convinge-pe-ministrul-t%C3%A1nczos-c%C4%83-unii-ur%C8%99i-trebuie-uci%C8%99i/31148259.html>

Declarațiile politicianilor cu vizibilitate influențează indubitabil percepția asupra relației viață umană-viață sălbatică. Un mesaj precum cel al senatorului UDMR, Fejer Laszlo-Odon, „Niciun urs nu valorează mai mult ca viața unui om”¹⁶ accentuează în discursul public perspectiva dihotomică ireconciliabilă dintre specia umană și speciile de animale sălbatice cu care împărțim aceleași arealuri. La fel, mesaje de tipul: „Putem reloca ursul, dar nu facem decât să mutăm pericolul.” (Tánczos Barna), care justifică gestionarea populației de urși prin vânatoare, consolidează perspectiva recurentă a autorităților din România pe tema animalelor sălbatice, în special a urșilor bruni. Astfel de declarații sunt preluate de instanțe media importante și audibile (Libertatea, Europa Liberă, Agerpres, Digi24.ro, RFI.ro, B1.ro, pentru a exemplifica doar câteva), ceea ce generează curente de opinie pro și contra în societate.

Pe acest fond, recentul episod al vânării ursului Arthur¹⁷, pentru trofeu, a reprezentat nu doar un eveniment cu acoperire media națională, ci și un prilej de re poziționare discursivă din partea multor jurnaliști, care au devenit mai interesați de situația reală în care se află specia sălbatică. Unul dintre cele mai mari exemple de urs brun din pădurile Europei și ale României a fost împușcat la vânatoare, pentru trofeu, în luna martie, de prințul Emanuel von und zu Liechtenstein. Trofeul a rămas în țară, însă autoritățile române i-au eliberat vânătorului un document care atestă dimensiunile mamiferului. Evenimentul, transformat în *boom* mediatic din categoria *hardnews*, a fost intens mediatizat câteva zile de toate posturile TV cu audiență relevantă (TVR1, Antena3, Digi24, B1TV, Realitatea) și de toate site-urile de știri cu acoperire națională. Această amplă mediatizare a generat, cum se întâmplă în mod obișnuit, o dezbatere polarizată (sentimente de indignare și opinii anti-vânatoare vs sentimente de acceptare/susținere și opinii pro-vânatoare) și în social media. Pentru a vedea amploarea pe care subiectul a avut-o în mediul online, o simplă căutare Google, cu eticheta urs Arthur, generează 8.340.000 rezultate, în 0,46 secunde.

Mai mult, interesul jurnaliștilor din România pentru viața sălbatică, în general, și pentru situația urșilor bruni, în special, a crescut semnificativ. Putem vorbi de o sensibilizare cel puțin episodică, dar care ar putea genera, pe viitor, și materiale jurnalistice tematice, mai complexe, cu apel la referințe științifice din domeniul sustenabilității. După evenimentul controversat al vânării ursului Arthur care a generat un val de indignare colectivă (inclusiv în rândul jurnaliștilor), nivelul de *bias*, subiectivitate și reactivitate a scăzut în săptămânile imediat următoare, însă a crescut numărul știrilor despre urși. Din punctul de vedere al percepțiilor, acest

¹⁶ Agerpres. 2021. “Viceliderul senatorilor UDMR: Problema urșilor - scăpată de sub control; se transmit în spațiul public informații false”- declarație Fejer Laszlo-Odon, <https://www.agerpres.ro/viata-parlamentara/2021/05/27/viceliderul-senatorilor-udmr-problema-ursilor-scapata-de-sub-control-se-transmit-in-spatiul-public-informatii-false--721162>

¹⁷ G4Media. 2021. “Agent Green: Arthur, cel mai mare urs din România, a fost împușcat de un prinț austriac într-o arie protejată din județul Covasna” <https://www.g4media.ro/agent-green-arthur-cel-mai-mare-urs-din-romania-a-fost-impuscat-de-un-print-austriac-intr-o-arie-protejata-din-judetul-covasna-printul-nu-avea-autorizatie-pentru-impuscarea-lui-arthur.html>

aspect inculcă, deopotrivă, un avantaj, menținând subiectul în atenția autorităților, însă, totodată, inculcă și un potențial risc, dacă abordările media nu sunt echilibrate, documentate și contextualizate. Vorbim de riscul supramediatizării (mai ales a episoadelor din categoria conflictului om-urs, în termeni excesivi de emoționali) care creează impresia că situația în unele zone din România scapă de sub control. Se poate remarca, de asemenea, tendința mass-media mainstream de a apela mai frecvent la opinia experților și de a cere opinii tuturor taberelor aflate în contradicție la acest moment (asociații de vânatoare vs. ONG-uri, martori, autorități etc.).

Concluzii

Din păcate, foarte multe dintre abordările jurnalistice pe probleme de mediu și viață sălbatică, în general, reflectă o insuficientă documentare și o înțelegere precară a problemelor dinspre global spre național și local. Acest lucru duce, deseori, la abordări superficiale și unilaterale în privința subiectelor legate de animalele sălbatice și conservarea speciilor. Motiv pentru care considerăm că, în secțiunile de Jurnalism/Comunicare&PR, educația ecologică, alături de alte domenii conexe dezvoltării durabile, din arealul social și economic, ar trebui să devină un punct central, germinativ atât epistemologic, cât și deontologic, care să-i orienteze pe viitorii profesioniști media și în abordarea unor subiecte sensibile și controversate referitoare la mediu și viață sălbatică.

Dacă în acoperirea evenimentelor de mediu, jurnalismul de tip senzationalist se bazează pe practici non-deontologice (clickbait, tendențiozitate, dramatizare, discurs pathemic, opinii, în loc de fapte), cel cu pretenții de calitate și credibilitate oferă, în schimb, contextualizare, argumente și surse științifice acreditate, date validate, și recurge la experți pentru explicarea situațiilor problematice, atât pentru comunitățile umane, cât și pentru viața sălbatică.

În ciuda faptului că educația superioară din domeniul Științe ale Comunicării nu reflectă (în planurile de învățământ și în fișele disciplinelor) un interes deosebit pentru Jurnalismul de mediu sau Comunicare și RP pentru mediu, urmând experiența occidental-europeană, mass-media (mainstream și mai ales alternative) din România au devenit tot mai interesate, în ultimii ani, de problemele din domeniul ecologiei și dezvoltării durabile. Astfel, reportajele și anchetele Recorder despre defrișările ilegale, corupție, problema apei potabile etc.; sau un produs media precum Starea Planetei, realizat de echipa Starea Nației, apoi seria de emisiuni Planeta Verde de la RFI, dar și articole Libertatea pe probleme de mediu reprezintă doar câteva exemple de bune practici, din jurnalismul românesc actual.

Dezbateră publică pe tema urșilor bruni din România are ca instanțe discursive aflate în totală opoziție pe de o parte asociațiile de vânători și autorități centrale și locale (din zonele care raportează probleme), iar pe de altă parte, ONG-urile și asociațiile de mediu și protecție a vieții sălbatice care pledează pentru soluții proactive de conservare. Pe acest fond, un discurs media informativ și responsabil ar putea conjuga fertil cele două extreme, devenind implicit o pledoarie incluzivă de tipul “și și” (și noi, oamenii, și ele, animalele non-umane, pentru că împărțim

o singură planetă), și nu exclusivă de tipul “ori ori” (ori noi, oamenii, ori ele, animalele sălbatice).

Actualmente, în virtutea eterogenității pieței, mass-media din România are abordări extrem de diferite: site-urile senzaționaliste, interesate de trafic și vizibilitate cu orice preț, practică clickbait-ul, retorica puternic afectivă, tonalitatea panicardă, utilizarea imaginilor *fake* care creează impresii puternice, dar care nu au legătură cu evenimentul; site-urile cu un grad ridicat de credibilitate, încearcă abordări mai echilibrate, fac apel la date, studii, rapoarte, experți, declarații ale părților implicate (oameni păgubiți, primari, martori oculari).

O întrebare reflexivă și problematizantă ar fi următoarea: relatând despre subiecte sensibile și controversate de mediu, există riscul ca jurnaliștii să se transforme în activiști? Ce ar presupune un asemenea risc? Unde sunt granițele dintre jurnalismul de mediu și activismul de mediu, atunci când știința vine cu probe în favoarea conservării habitatelor naturale? Urmărirea interesului public, ca rigoare deontologică a jurnalismului în societăți democratice, presupune în raport cu viața sălbatică o abordare în paradigma incluzivă și, și sau în cea exclusivă *ori, ori*? Pentru că, dacă nu vom avea dezbateri consistente, cu implicarea specialiștilor și a oamenilor de știință, vom continua, prin abordări media unilaterale, superficiale și emoționale, să proliferăm adevăruri parțiale, narațiuni care distorsionează realitatea și, implicit, percepția angoasantă a unui conflict om-urs interminabil.

Bibliografie / Bibliography:

Beligăr, Cristina. 2021. „În umbra marelui urs: Victima ignoranței și a dezordinii sociale din România”, *Revista Sinteză*.

Blewitt, John. 2010. *Media, ecology and conservation: using the media to protect the world's wildlife and ecosystems*, Green books.

Corbett, Julia B. 2006. *Communicating Nature: how we create and understand environmental messages*, Washington, DC: Island Press.

Dan, Oana. coord.: Lilia Curchi. 2016. (Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic din Republica Moldova). *Ghid practic. Jurnalismul de mediu*.

Dogaru, Gabriel. 2021. „Discuții între vânătorii, jandarmii și pădurarii și ONG-urile din Sibiu”, în *Sibiu100%*.

Freeman, Carrie Packwood. 2009. „This Little Piggy Went to Press: the American news media's construction of animals in agriculture”, *Communication Review* 12(1).

Gore, M. L., and B. A. Knuth. 2009. “Mass media effect on the operating environment of a wildlife-related risk-communication campaign”. *Journal of Wildlife Management*, 73:1407–1413.

Freeman, Carrie Packwood; Bekoff, Marc; Bexel, Sarah M. 2011. “Giving Voice to The “Voiceless”, *Journalism Studies*, 12:5, 590-607, DOI: 10.1080/1461670X.2010.540136.

Munteanu, Ana Maria. 2015. *Mișcarea ecologistă și jurnalism de mediu*. Editura Universitară, București.

Păvălaș, Marian. 2021. „De ce o discuție cu Moș Martin îl convinge pe ministrul Tanczos că unii urși trebuie uciși”. *Europa Liberă*.

Ruscior, Cosmin. 2021. *Planeta verde*, RFI, invitat Cristian Papp, manager pentru biodiversitate și arii protejate la WWF-România: “Câți urși există de fapt în România?” min. 5.00-9.30. <https://www.rfi.ro/emisiunile-rfi-ro-133055-cati-ursi-exista-romania>

Webografie (Site-uri proiecte, instituții, organizații (media)/ Webography (Project sites, institutions & (media) organizations):

www.journalism-reporting.eu

www.digi24.ro

www.rfi.ro

www.G4Media.ro

www.recorder.ro

www.libertatea.ro

www.adevărul.ro

www.sibiu100%.ro

www.oradesibiu.ro

www.facebook.com/Bear.Sanctuary (AMP Libearty - Sanctuarul de urși, Zărnești)

www.facebook.com/groups/1716941368603093 (Fauna României - Conser-
vare prin educație)